

İslam'da Ahlak İlkeleri



Memduh ÇELMELİ

- ☐ **Ahlak;** insanın, iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle irade göstererek ortaya koyduğu davranışlarının bütünü olarak tanımlanır.
- ☐ İyi huylar ve erdemli davranışlar güzel ahlak; kötü huylar ve çirkin davranışlar ise kötü ahlak olarak nitelendirilir.
- ☐ Ahlak her insanda bulunan bir karakter yapısını ifade eder. Ahlak doğuştan gelen bir özellik olsa da dinî inanışlar, toplum, aile, örfler, âdetler, gelenek ve görenekler, hukuk, sosyal ve ekonomik şartlar insanın ahlaki yapısını belirleyen ve davranışlarını şekillendiren etkenlerdir.
- ☐ İnsan ahlakı eğitimle, yaşam tecrübeleriyle ve çevreden gelen etkilerle değişebilen bir özelliktedir.

İslam Ahlakının Mahiyeti

Ahlakın mahiyeti denince; ahlakın ne olduğu, kaynağı, konusu, unsurları, ahlaki tutum, davranış ve değerler anlaşılır.

İslam Ahlakı

İslam'ın temel ilkelerini belirleyip açıkladığı ve ideal olarak sunduğu ahlak anlayışıdır. Ahlaki tutum ve davranışların neler olduğunu, ideal ahlakın nasıl olması gerektiğini ayetlerle ve Hz. Muhammed'in hayatından örneklerle ortaya koyar.

İslam Ahlakının Temeli

İslam ahlakının temelinde insanın Allah'a, kendisine, topluma, diğer canlılara, maddi ve manevi değerlere karşı sorumluluklarına uygun davranışlar sergilemesi vardır.

İslam Ahlakının Kaynağı

İslam'da ahlakın kaynağı: Allah'tır. Kur'an ve Sünnet, Allah'ın razı olduğu ahlaki tutum, davranış ve değerleri belirleyen temel kaynaklardır. Allah'ın razı oldukları iyi, razı olmadıkları kötüdür.

- ☐ Akıl ve iradenin yanında Allah, insana sevgi, sevinç, mutluluk, üzüntü, pişmanlık, öfke gibi duygular vermiştir. **Sizce bir davranışın iyi ya da kötü olduğuna hangi ölçütlere göre karar verilir?**
- ☐ **Vicdan**, iyiyi kötüden, hayrı şerden ayırt etmeye yardımcı olur, insana öz denetim yapma imkanı sağlar.

"İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise içini huzursuz eden ve başkalarının bilmesini istemediğin şeydir." Hz. Muhammed (s.a.v)
Bu hadiste insandaki vicdan ve utanma duygusunun önemine değinilmiştir.

"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene ant olsun ki nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir. Onu kötülüklere gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır." (Ayet)

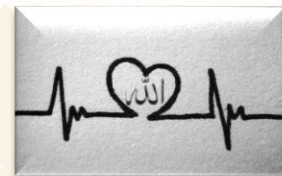
- ☐ İnsanlar nefsi bencillik, kibir, heva ve hevese uyma gibi özellikleri nedeniyle isyana, inkâra, kötü ahlaka ve günaha meyillidir.
- ☐ İnsan Allah'ın ona bahsettiği ilahi lütuflarla nefsinin kötülüklerden arındırırsa kurtuluşa erer.

Amacı

- ❑ İslam ahlakının amacı insanı güzel ahlaki vasıflarla donatmak ve böylece onu manevi bakımdan olgunlaştırmaktır.
- ❑ Ahlakın bireysel amaçları yanında toplumsal bir yönü de bulunur.
- ❑ Bu açıdan İslam'ın amacı ahlaklı bireylerden oluşan erdemli bir toplum meydana getirmektir.
- ❑ Güzel ahlakın tüm topluma yayılması ve erdemli davranışların sosyal, siyasi ve ekonomik hayata hâkim olması o toplumu güçlü, mutlu ve huzurlu kılar.
- ❑ Bilimden felsefeye, sanattan spora, iş hayatından alışverişe her alanda kendini hissettiren güzel ahlak, toplumda ilahi rahmet ve bereketin yayılmasına vesile olur.

Hz. Peygamber'in, genç sahabi Muaz bin Cebel'i (ra) Yemen'e vali olarak gönderirken ona verdiği tavsiyelerden biri de insanlara güzel ahlak ile muamele etmesidir. Bu tavsiye, güzel ahlakın insanlar üzerindeki olumlu etkisinden kaynaklanır. Müslümanların bu güzel ahlakı, İslam'ın kısa bir sürede farklı coğrafyalarda yayılmasını sağlamıştır.

- ❑ İslam ahlakı, İslam inancıyla bütünlük arz eder. Allah'a ve Resulü'ne duyulan iman ve sevgi, beraberinde güzel ahlaklı olmayı ve salih ameller işlemeyi getirir.
- ❑ "Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır." Hadiste iman- ahlak bütünlüğü vurgulanmıştır.



- ❑ İslam ahlakı soyut ve teorik bir ahlak değildir. Hz. Muhammed'in (sav) şahsiyetinde somutlaşan ve yaşanabilen bir ahlaktır.
- ❑ İslam ahlakında en güzel ve ideal örnek Allah'ın (cc) Resulü Hz. Muhammed'dir (sav).
- ❑ Kur'an'da; **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."** buyurulmuştur.



"Ant olsun, Allah'ın Resulü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır." (Ayet)



Hz. Peygamber de bir hadisinde **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."** buyurmaktadır.

- ❑ "Sad bin Hişam (ra) Medine'ye geldiğinde, Hz. Aişe'den **H. Peygamber'in ahlakını** anlatmasını istedi. Hz. Aişe 'Sen Kur'an okuyorsun değil mi?' dedi. Hz. Sad 'Evet.' deyince, Hz. Aişe 'Hz. Peygamber'in ahlakı **Kur'an'dı.**' buyurdu."



- ❑ İslam'da bütün güzel davranışlar Yüce Allah'ın iyilik ve doğruluktan razı olduğu bilinciyle yapılır. Kişi, doğru olanı yaparken başkalarının övgü ve yergilerini önemsememeli; sadece Allah'ın rızasını kazanma niyeti taşımalıdır.
- ❑ Kişi ahlaki tutum ve davranışlarında samimi ve istikrarlı olmalıdır. Gösterişten, riyadan uzak durulmalıdır.



İslam Ahlakında Terbiye

- ❑ İslam'da ahlak, terbiye edilebilen ve bunun neticesinde güzelleşebilen bir özelliktir. **Terbiye**; eğitim yoluyla insana iyi ve güzel huyların kazandırılmasıdır. Böylece insan güzel ahlak, edep ve nezaket sahibi olur. Terbiye ailede başlar ve yaşam boyu devam eder. Hz. Muhammed (sav) "**Hiçbir baba, evladına güzel terbiyeden daha üstün bir hediye vermemiştir.**" buyurarak hem terbiyenin hem de ailede verilen ahlaki eğitimin değerini açıklamıştır.



4.2. İslam'da Ahlakın Temel Unsurları

İslam ahlakının temelini oluşturan unsurlar; **adalet, şecaat, iffet ve hikmettir.**

Bütün güzel huy ve erdemli davranışların temelinde bu ilkeler bulunur. Kendileri de birer erdem olan bu ilkeler diğer erdemleri hem etkiler hem de onlara belirli bir ölçü ve düzen verir.

Adalet; doğruluk, denge, gerçeğe uygun hükmetmek, doğru yolu izlemek, dürüstlük, tarafsızlık, her şeyi yerli yerine koymak gibi anlamlara gelir. Adalet toplumsal hayatta dirlik ve düzeni, haklara riayet etmeyi, hukuka uygun yaşamayı sağlayan temel bir erdemdir. Bir karakter özelliği olarak ise adalet; aşırılıklardan uzak, dengeli ve ölçülü bir kişilik yapısını ifade eder. Adalet ile aynı kökten gelen itidal; duygu, düşünce ve davranışlarda dengeli, ölçülü ve tutarlı olmaktır. İnsandaki öfke, arzu ve akıl gibi kuvvetlerin dengelenmesiyle adalet erdemi elde edilir.

Her alanda itidal tavsiye eden İslam, ahlak alanında da adalet ve itidal temel bir unsur olarak belirlemiştir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"Akrobaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma."** buyurarak insanlara haklarının verilmesini emreder.

Bununla birlikte itidal üzere olmayı, savurgan olmamayı, aşırıya kaçmamayı ilke olarak ortaya koyar. Örneğin harcamalarda cimrilik de savurganlık da doğru görülmez. Erdemli davranışlar iki aşırı ucun ortasında yer alan davranışlardır. Kişinin ahlaki olarak itidal noktasını bulması ve buna göre davranması İslam ahlakının amaçlarından Adil bir kişide dürüstlük, güvenilirlik, hakkı üstün tutma, kendi aleyhine bile olsa adaletin tecelli etmesini sağlama gibi faziletler ortaya çıkar. Adil kişi bedeni ihtiyaçlarını karşılarken aşırıya kaçmadığı gibi duygu, düşünce ve davranışlarında da aşırıya kaçmaz. Ne kendi nefesine ne de başkasına zulmeder.

Bu açıdan adalet; insanda var olan güdü ve dürtülerin sağlıklı ve dengeli bir biçimde tatmin edilmesini de sağlar. Aksi durumda kişinin arzularını, bedeni ve maddi hazlarını sınırsızca tatmine yönelmesi ölçüyü kaçırıp haddi aşmasına, manevi dengesinin bozulmasına ve ahlaki zafiyetler göstermesine neden olur. Bu durum hem bireysel hem de toplumsal hayat için pek çok olumsuzluğu beraberinde getirir.

Şecaat: Cesaret, yiğitlik, kahramanlık gibi anlamlara gelen **şecaat** İslam ahlakının temel unsurlarındandır.¹⁶ Şecaat korkaklık ve saldırganlık arasındaki orta yolu

ifade eder. Her insanda var olan gazap, öfke, hiddet, sahip olduğu şeyleri savunma, bir şeyleri elde etme arzusu gibi güdü ve dürtülerin terbiye edilip iyiliğe yönlendirilmesiyle şecaat erdemi elde edilir.

Şecaati ortaya çıkaran dürtülerin aşırı uçları korkaklık ve saldırganlıktır. İslam, korkaklığı da saldırganlığı da tasvip etmez. Bunların yerine ölçülü bir cesareti,

haddi aşmayan bir mücadele anlayışını koyar. Cesaret, iyiliğin yaygınlaşmasında ve adaletin sağlanmasında gerekli bir erdemdir. Ayrıca insanın din, vatan, namus gibi değerleri savunmasında, kötülüğe engel olmasında, başına gelen zorluklara sabretmesinde cesaret erdemi büyük rol oynar.

Cömertlik, fedakârlık, hakları savunma, her hâl ve şartta dürüst davranma, doğru olanı yapmaktan çekinmeme gibi faziletler şecaat erdeminden doğar.

İnsanın; yeme, içme ve cinsellik gibi bedenî ve maddi ihtiyaçları karşılarken ölçülü olması, aşırıya kaçmaması, namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması **iffet** kavramıyla açıklanır.¹⁷ İffet erdemi insanda var olan çeşitli arzuların dinin ve aklın rehberliğinde kontrol altına alınmasıyla elde edilir.

Bedenî ve maddi hazlar konusunda aşırı uçlara sivrulmak İslam'da tasvip edilmez. Kişinin tüm dünyevi nimetlerden el çekerek yaşamaya çalışması aşırı bir uç iken bütün gücünü ve imkânlarını sadece bedenî ve maddi hazlar peşinde tüketmesi de diğer aşırı uçtur. Bu iki ucun ortasında iffet vardır. Kişinin ihtiyaçlarını

helal yollardan karşılaması, dünyanın geçici hazları için şeref ve değerinden ödün vermemesi, her hâl ve şartta onurunu koruması iffetle ilgilidir.

"Size karşı savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın, fakat aşırılığa sapmayın; Allah aşırılığa sapanları sevmez." (Bakara 2/190.)

4.2. İslam'da Ahlakın Temel Unsurları

İffet: İnsanın; yeme, içme ve cinsellik gibi bedenî ve maddi ihtiyaçları karşılarken ölçülü olması, aşırıya kaçmaması, namusunu, şerefini ve haysiyetini koruması **iffet**” kavramıyla açıklanır.¹⁷ İffet erdemi insanda var olan çeşitli arzuların dinin ve aklın rehberliğinde kontrol altına alınmasıyla elde edilir. Bedenî ve maddi hazlar konusunda aşırı uçlara savrulmak İslam'da tasvip edilmez. Kişinin tüm dünyevi nimetlerden el çekerek yaşamaya çalışması aşırı bir uç iken bütün gücünü ve imkânlarını sadece bedenî ve maddi hazlar peşinde tüketmesi de diğer aşırı uçtur. Bu iki ucun ortasında iffet vardır. Kişinin ihtiyaçlarını helal yollardan karşılaması, dünyanın geçici hazları için şeref ve değerinden ödün vermemesi, her hâl ve şartta onurunu koruması iffetle ilgilidir.

Hz. Muhammed'in (sav) bir duası: “Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve (gönül) zenginliği dilerim.” (Hadis)

“Her dinin bir ahlakı vardır; İslam ahlakının özü hayâdır.” (Hadis)

İnsanın canını, malını, namusunu akıl ve vicdanını aziz kılan İslam, tüm bu hakları koruma altına da alır. İnsanın Allah (cc) katındaki değerine ters düşen fiil ve davranışları yasaklar. Yüce Allah'ın yeme, içme, geçimini kazanma ve cinsellik gibi alanlarda getirdiği sınırları koruması kişiyi Allah (cc) katında değerli kıldığı gibi ona toplum nezdinde de şeref, itibar ve saygınlık kazandırır. İffetli kişi, Yüce Allah'ın koyduğu yasaklardan kaçınır, helal kıldıklarıyla yetinir, insan olmanın onuruna ve şahsiyetine leke ve utanç getirecek davranışlardan uzak durur.

Hikmet: Bilgelik olarak da ifade edilen hikmet, İslam ahlakının temel unsurlarındandır.

Hikmet erdemi aklın iman nuruyla aydınlanarak Rabbini bilmesi, O'nun yarattığı varlıkların, olay ve olguların hakikatini idrak etmesidir.

Hikmet, insanı cahilce davranışlardan, bağnazlıktan ve düşüncelerinde aşırı uçlara savrulmaktan korur. İnsanın aklen olgunlaşıp düşüncelerinde dengeli ve tutarlı olması onu ahlaken de olgunlaştırır. Dinin emir ve yasaklarındaki ilahi maksadı anlayan kişinin Yüce Allah'a olan kulluğu da güzelleşir.

Hikmetli kişi söz ve davranışlarında doğru olur, hüküm verirken adil davranır.

Her zaman Allah'ı (cc) ve O'nun yaratmasındaki anlamları tefekkür eder, hakikati araştırır ve Allah'ın (cc) hoşnut olduğu şekilde yaşamaya çalışır. Hikmetli kişi hüküm verirken sadece hakkı üstün tutar, cesur davranırken nefsi için değil hakikat namına cesur davranır. İffetini, şeref ve haysiyetini insan olarak var edilmenin hikmetine uygun olarak korur.

İslam ahlakının unsurları arasında yakın bir ilişki vardır. Adalet kişisel olarak duygu, düşünce ve davranışlarda itidal üzere olmayı sağlar. Kendi iç dünyasında dengeyi bulan kişi sosyal hayatta da adaletli olmaya özen gösterir.

Şecaat kişinin adaleti sağlamasında, iyiliği yayıp kötülüğe engel olmasında cesur olmasıdır. İffet, bedeni ihtiyaçların ve maddi hazların dengeli, ölçülü ve meşru bir şekilde karşılanmasıdır. Hikmet ise aklın güdü ve dürtüleri kontrol ederek kişinin nefesine hâkim olmasıdır.

4.3. Ahlaki tutum ve Davranışlar: Dürüstlük



❑ Dürüstlük; insanın özünde, sözünde ve davranışlarında dosdoğru olmasıdır. Sıdk, sadakat gibi kavramlarla da ifade edilen dürüstlük; yalan söylememek, aldatmamak, verilen sözde durmak, yapılan anlaşmalara uymak, güvenilir olmak ve emanetleri korumak gibi pek çok yüksek ahlaki niteliği içerir.

“Yine onlar (müminler) ki, emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler.” (Ayet)

“Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk insanı iyiliğe, iyilik de cennete götürür.» Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında doğru (sıddık) olarak tescillenir. Yalandan sakının! Çünkü yalan, insanı kötülüğe; kötülük de cehenneme götürür. Kişi devamlı yalan söyler, yalan peşinde koşarsa Allah katında yalancı (Kezzab) olarak tescillenir.” (Hasis)

İnsanın; Rabbine, kendisine, ailesine, yaşadığı topluma karşı dürüst olması bireysel ve toplumsal hayatını huzurlu kılar. Yüce Allah'ın emir ve yasaklarına uyması insanın O'na olan sadakatini gösterir. İnsanın kendisine karşı dürüst olması; duygu, düşünce ve davranışlarında art niyete, yalana ve aldatmaya yer vermemesiyle mümkündür. Aile fertleri arasındaki dürüstlük sevgi, saygı ve sadakatin korunması, görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesidir. Topluma karşı dürüstlük ise ortak değerlerin korunmasıyla, sosyal ve ekonomik ilişkilerde güvenin tesisiyle gerçekleşir.

Dürüstlüğün şartları:

Tutarlılık

Tarafsızlık

Doğruluk

Güvenirlik

Çalışma hayatı ve ticaret dürüstlüğün önemli olduğu alanlardandır. Alışverişte kimsenin birbirini aldatmaması, ölçü ve tartının doğru yapılması, malın kusurunun gizlenmemesi dürüstlüğün gereğidir. Kültürümüzdeki **ahilik**, güçlü bir esnaf teşkilatıdır. Ahiliğin temeli dürüstlük, yiğitlik ve cömertlik gibi yüksek değerleri kendisinde toplamayı amaç edinen zanaatkârlar oluşturur. Ahiliğin kuralları **fütüvvetname** adı verilen kitaplarda yer almaktadır. Buna göre bir ahinin dinî ve ahlaki emirlere uyma zorunluluğu vardır. Bu kurallara uymama meslekten atılmayı gerektiren sebeplerdir.

Tutarlılık, dürüstlük, güvenilirlik ve tarafsızlık nasıl gerçekleşir?

Tüccarsınız ve sattığınız bir üründe dışarıdan fark dilmeyen bir kusur var.

Kabahatin sizde olduğu ancak suçun başkasının üzerine kaldığı bir olay nedeniyle sınıfta huzursuzluk oluştu.

Çok sevdiğiniz bir arkadaşınızın suçlu olduğunu bildiğiniz bir olayla ilgili şahitlik yapmanız gerekiyor.

Doğruluk - Dürüstlük

Doğruluk

İyiliğe

İyilik

Cennete



Yalancılık

Kötülüğe

Kötülük

Cehenneme

Götürür



Hız. Muhammed (sav): "Münafığın (iki yüzlü) belirtisi 3'tür" buyurmuştur.

Yalan söyler

Emanete ihanet eder

Sözünde durmaz



«Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.» (Mevlana)

❑ Mekke'den Medine'ye hicret edeceği gün, düşmanları onu öldürme planları yaparken O, kendisine bırakılan **emanetleri sahiplerine teslim etmenin** derdine düşmüştü. Yeğeni Hz. Ali'yi bu iş için görevlendirmişti.



❑ «**Tebessüm etmeyi sadaka olarak**» gören Peygamberimiz, yeri geldikçe espriler yapardı. O, esprilerini gerçekler üzerine kurardı. Şaka ile de olsa sırf insanları eğlendirmek için, yalan söylemezdi.

❑ Bir gün Hz. Muhammed, pazar yerinde, üst kısmı kuru olan bir buğday yığınının içine elini sokunca alt tarafının ıslak olduğunu görmüştü. Bu şekilde, malın kusurunun gizlenerek satış yapılmasının doğru olmadığını hatırlatıp **«Bizi aldatan, bizden değildir»** buyurmuştur.



Güven duygusu bir kere
kaybedilirse sonrası hep
.....**ŞÜPHEDİR**

Bir yalan 4 doğruyu
götürürmüş;
İYİLİK GÜVEN
SADAKAT HUZUR

Derler ki; Bir öleni
bir de kaybolan güveni
geri getiremezsiniz...

4.3. Ahlaki tutum ve Davranışlar: Yardımseverlik

Yardımseverlik, başkalarına yardım etme isteği ve eylemidir. Birine yardım etmek, destek olmak veya onun ihtiyaçlarını karşılamak için çaba göstermek anlamına gelir. Yardımseverlik İslam ahlakının emrettiği tutumlardan biridir.

İslam'da yardımseverlik; **infak, zekât, sadaka, hibe, karzıhasen, hayır ve hasenatta bulunmak** gibi salih amellerle teşvik edilir.

İnfak: Zekât, sadaka gibi Allah (cc) yolunda yapılan her türlü harcamayı ve bağışı kapsayan bir kavramdır.

“Onlar (müminler) gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.”

“Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir.”

Zekât: Dinen zengin sayılan Müslümanların her yıl mallarının belirli bir miktarını ihtiyaç sahiplerine vermesidir. Farz bir ibadet olan zekât sayesinde Müslümanlar, mülkün tek sahibinin Yüce Allah olduğu bilinciyle mal hırsından arınıp cömertliği bir ahlak olarak benimserler. Ayrıca zekât vesilesiyle toplumdaki gelir dengesizliğinin önüne geçilerek adaletin gerçekleşmesi sağlanır.

Sadaka: Kişinin yaptığı her türlü maddi manevi yardım ve iyilik sadaka kapsamında değerlendirilir.

“Güneşin doğduğu her gün, insanın bütün eklemleri için sadaka vermesi gerekir. İki kişinin arasını düzeltmen sadakadır. Bir kimsenin hayvanına binmesine yardımcı olman veya eşyasını ona yüklemen sadakadır. Güzel söz de sadakadır. Namaza giderken attığın her adım sadakadır. Yoldaki rahatsızlık veren şeyleri kaldırman sadakadır.”

İslam, iyilik yaparken ve yardımda bulunurken nasıl davranmak gerektiğini bildirmiştir. Buna göre yardımlar her türlü gösterişten uzak, karşılıksız, sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmak amacıyla yapılır. Yardım edilen kişinin onurunu zedelememek, iyiliği başa kakmamak da belirlenen ilkelerdendir.

Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **“Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın...”**

İslam'daki infak emri Müslümanlar arasında vakıf adı verilen kurumların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Her türlü hayır ve hasenat için kurulan vakıflarla toplumsal yardımlaşma sağlanmıştır. Vakıflar hayır kurumları olarak yardımlaşma kültürümüzün güzide bir örneğini sunmuşlardır.

4.3. Ahlaki tutum ve Davranışlar: Sabır

Sabır; hoş gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve zor durumlar karşısında insanın gösterdiği dayanma gücüdür.²⁹ İnsan sabrederek zorluk ve sıkıntılara direnç gösterir ve durumunun düzelmesi için çaba harcayacak gücü kendisinde bulur.

Müslüman, dünya hayatının bir imtihan alanı olduğu bilinciyle yaşar.

“Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır... Ant olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınavacağız. Sabredenleri müjdele!”

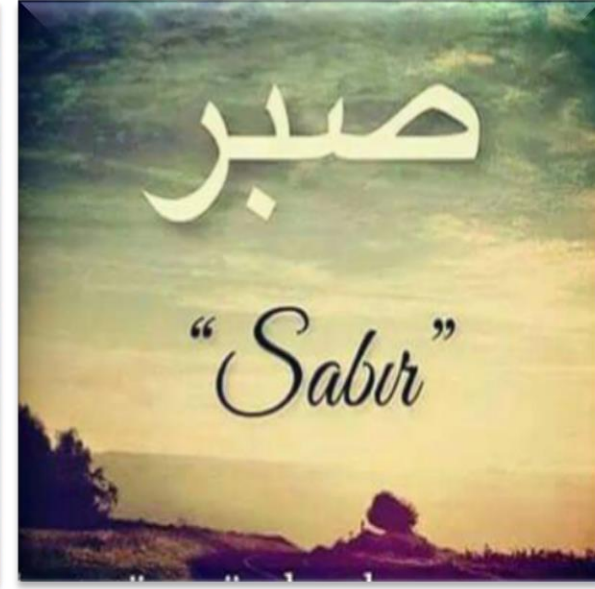
Çeşitli zorluklar, sıkıntılar, bela ve musibetler insanın ahlaki yapısını da ortaya çıkaran durumlardır. Böyle durumlarda insanın metin olması, ümitsizliğe kapılmaması, cesur davranması İslam ahlakında kişiden beklenen tutum ve davranışlardır.

Sabır her zaman dıştan gelen zorluklara karşı değil aynı zamanda kişinin içinden gelen olumsuzluklara karşı da gösterilir. İnsanın aşırı arzu ve isteklerini kontrol altına alması, öfkesini kontrol edebilmesi, her hâl ve şartta dürüst olmaya çalışması da sabrı gerektiren durumlardır. Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirirken devamlılık ve kararlılık göstermek, yasaklarından uzak durmaya çalışmak da sabırdır. Böyle durumlarda kişinin duygu, düşünce ve iradesini sabırla doğru bir şekilde yönetmesi büyük önem arz eder. Bu açıdan sabır insanda kendini kontrol edebilme özelliği sağlayan temel bir ahlaki niteliktir.

“... Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. İşte bunlar kararlılık gerektiren işlerdendir.” (Lokman Suresi, 17)

Ya Sabır

Sabır



- ❖ Hz. Muhammed (s.a.v.), doğmadan önce **babasını**, altı yaşında iken **annesini**, sekiz yaşında da **dedesini** kaybetmiştir. Kızı **Fatıma** dışında bütün çocukları kendinden önce vefat etmiş ve O, 6 defa **evlat acısı** yaşamıştır. Hiçbir zaman «bunları hakkecek ne yaptım» tarzında serzenişte, isyanda, bulunmamıştır. Büyük acılar çekmiş ama bunları hep sabırla karşılamıştır.

4.3. Ahlaki tutum ve Davranışlar: Âdâb-ı Muâşeret

Adabımuâşeret, bir toplumda benimsenerek gelenek hâline gelmiş nezaket, terbiye, ahlak ve görgü kuralları gibi anlamlara gelir.³¹ İslam insanlardan nezaket sahibi olmalarını ister, bu nedenle özellikle toplumsal hayatta uyulması gereken pek çok görgü kuralı belirlemiştir. Görgü kuralları toplumsal düzen, huzur ve mutluluk için gereklidir. Bu kurallar hem kul hakkı ihlallerini önler hem de bireylerin zarif ve kibar olmasını sağlar. Adabımuâşeretin olmadığı toplumlarda kabalık ve kendini bilmezlik yaygınlaşır. Bu durum ise birlikte yaşama kültürüne zarar verir.



Aşağıda verilen olay ve durumlarda sergilenebilecek, adabımuâşerete uygun davranışlara örnekler veriniz.

- ☐ Sınıfta herkesin düşüncelerini bildirdiği bir etkinlikte bir arkadaşınız, konuşanı dinlemeyip sürekli sözünü kesiyor.
- ☐ Sevdiğiniz bir arkadaşınız sizi iftara davet etti ancak daha önceden ailece komşuya iftara gitme sözünüz var.
- ☐ Arkadaşınız yanınızda hapşırdı.
- ☐ Bir arkadaşınız hafif bir kaza geçirdi ve evinde dinleniyor.
- ☐ Uzun süredir görüşmediğiniz bir arkadaşınızla sokakta karşılaştınız.
- ☐ Bir davette yemek için sofraya oturdunuz.

Bizi **DİN**lemeye devam ediniz.

Memduh ÇELMELİ